

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การศึกษาการนำเสนอภาพของ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรีในหน้าหนังสือพิมพ์นี้ เพื่อ เป็นกรณีศึกษาของการทำความเข้าใจการสื่อสารภาพพจน์ทางการเมืองในส่วนที่ตั้งอยู่บนฐานคติที่ว่า ลักษณะของข่าวสารและวิธีการที่สื่อมวลชนนำเสนอ นั้นมีอิทธิพลหรือผลกระทบต่อบุคคลและสังคมโดยรวม การรับรู้ข่าวสารจากการนำเสนอของสื่อมวลชนสามารถก่อให้เกิดความรู้และความรู้สึกต่อข่าวสารที่ได้รับขึ้น ในใจของประชาชนผู้เปิดรับข่าวสารนั้นได้ เป็นการรับรู้ภาพพจน์โดยผ่านกระบวนการของสื่อที่เป็นสื่อมวลชน และเพื่อให้เกิดการศึกษาครั้งนี้ เป็นไปอย่าง เป็นรูปธรรมที่จะศึกษาได้ จึงเลือกกรณีการนำเสนอภาพของ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรีในหน้าหนังสือพิมพ์ ซึ่งเป็นกรณีของการสื่อสารภาพพจน์ทางการเมืองที่ เน้นภาพพจน์ของบุคคลสำคัญทางการเมืองที่สื่อมวลชนได้ให้ความสนใจและได้นำเสนอไว้อย่างกว้างขวางในช่วงตลอดระยะเวลาหลายปีที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน เป็นรูปธรรมที่จะนำไปสู่ความเข้าใจในเชิงของหลักการต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษาค้างนี้ คือ

1. เพื่อศึกษาภาพพจน์ของ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรีในสายตาของสื่อมวลชนที่ปรากฏตามการนำเสนอในหน้าหนังสือพิมพ์ไทยว่ามีลักษณะ เช่นไร
2. เพื่อศึกษาถึงลักษณะการทำหน้าที่ของสื่อมวลชนในการนำเสนอภาพพจน์ของ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ ที่ปรากฏใน เนื้อหาส่วนที่เป็นข่าวและส่วนที่เป็นความเห็นของหนังสือพิมพ์ไทย
3. เพื่อศึกษา เปรียบ เทียบลักษณะการนำเสนอ เนื้อหาของหนังสือพิมพ์สองแบบ คือ แบบประชานิยม กับแบบคุณภาพ

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงบรรยายและมีการหาค่าในเชิงปริมาณ มาสนับสนุน โดยทำการวิเคราะห์หนังสือพิมพ์ไทยรายวัน ซึ่งตีพิมพ์จำหน่ายในช่วงของรัฐบาล

"เปรม 5" ตั้งแต่ 27 กรกฎาคม 2529 - 31 มกราคม 2531 เป็นเวลา 1 ปี 6 เดือน การเลือกชื่อฉบับหนังสือพิมพ์ที่ใช้ในการศึกษา เลือกจากชื่อฉบับหนังสือพิมพ์รายวันที่มียอดจำหน่ายสูงสุดของหนังสือพิมพ์แต่ละประเภท ประเภทละ 1 ชื่อฉบับเป็นเกณฑ์ ได้แก่ ไทยรัฐ และมติชน เป็นตัวแทนของหนังสือพิมพ์ประเภทประชานิยมและประเภทคุณภาพตามลำดับ การสุ่มศึกษาฉบับ ใช้วิธีการสุ่มแบบหมุนเวียน (Rotated Sampling) ซึ่งทำให้ตัวอย่างจะได้รับการเลือกขึ้นมาทุก 4 ฉบับนี้ได้จำนวนฉบับที่ใช้ในการศึกษาทั้งสิ้น 278 ฉบับ

สรุปผล

การนำเสนอภาพของ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรีในหน้าหนังสือพิมพ์

ในการนำเสนอข่าวที่เกี่ยวกับ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ สิ่งแรกที่สื่อมวลชนมุ่งนำเสนอก็คือ ภาพบทบาทของพล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ในฐานะนายกรัฐมนตรี เป็นการนำเสนอภาพบทบาทที่มีต่อกรณีเหตุการณ์หรือวิกฤตการณ์ที่สำคัญในกิจกรรมการบริหารประเทศด้านต่าง ๆ ซึ่งสื่อมวลชนจะนำเสนอในรูปของการรายงานข่าว ขณะเดียวกันสื่อมวลชนก็ได้แสดงทัศนะต่าง ๆ ที่เป็นการวิพากษ์วิจารณ์บทบาทเหล่านั้นของนายกรัฐมนตรีอย่างชัดเจนในรูปของคอลัมน์ความเห็นต่าง ๆ โดยเป็นการเสนอความเห็นที่ยืนอยู่บนความคาดหวังหรือจุดยืนของตนเอง ไม่ว่าจะความคาดหวังหรือจุดยืนของสื่อมวลชนนี้จะเป็นความคาดหวังเฉพาะคนที่อาจสอดคล้องกับความคาดหวังของประชาชนหรือไม่ก็ตาม ผลก็คือ ภาพบทบาทของ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ ได้รับการนำเสนอผ่านทางหน้าหนังสือพิมพ์ด้วยจุดยืนที่แน่ชัดอันหนึ่งของสื่อมวลชนเองเสมอ และพบว่าเป็นการนำเสนอที่มีลักษณะชี้แนะด้วยข้อสรุปมากกว่าที่จะเป็นการนำเสนอข้อมูลเพื่อการตัดสินใจ และบทบาททั้งห้าด้านที่สื่อมวลชนนำเสนอไว้ก็คือ การเมืองและการปกครอง, เศรษฐกิจ, การทหาร, การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลกับประชาชน และการธำรงไว้ซึ่งสถาบันพระมหากษัตริย์ พบว่ามีสัดส่วนการนำเสนอที่ต่างกัน มีลักษณะเนื้อหาที่เป็นสาระของการนำเสนอได้ให้ภาพที่แสดงถึงบทบาทของ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ ในด้านต่าง ๆ ด้วยภาพที่แตกต่างกันไปในแต่ละด้าน และมีลักษณะการนำเสนอบทบาทแต่ละด้านที่แตกต่างกันไปอีกด้วย

ขณะที่สื่อมวลชนนำเสนอภาพบทบาทของ พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์นั้น สิ่งที่เป็นลักษณะเฉพาะตัวหรืออาจเรียกรวมว่า บุคลิกภาพก็จะได้รับการนำเสนอควบคู่ออกมาด้วยเสมอ และมักจะเป็นการนำเสนอบุคลิกภาพที่เป็นการหยิบยกลักษณะเด่นบางประการให้มีส่วนไปห้อมล้อมบทบาทของนายกรัฐมนตรียังมีเจตนา ในลักษณะของการใช้บุคลิกภาพที่โดดเด่นบางประการของ พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์ ไปเสริมสร้างความเชื่อมั่นในบุคคลที่จะให้การรับรองบทบาทการตัดสินใจต่าง ๆ ด้วยความไว้วางใจทั้งในการก้าวสู่บทบาท และดำเนินบทบาทต่าง ๆ อยู่เสมอด้วย และพบว่ามี การนำเสนอคำหรือข้อความที่แสดงถึงบุคลิกภาพของ พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์ด้วยคำที่มีความหมายในทางดีที่เป็นการเสริมบทบาทมากกว่าในทางตรงข้าม และเป็นการนำเสนอในบริบทที่เป็นการชื่นชมในลักษณะนิสัยที่เด่น ๆ อยู่บางประการเท่านั้น โดยเฉพาะในเรื่องของ ความซื่อสัตย์ สุจริต ได้รับการนำเสนออย่างที่สุด

ทัศนะของสื่อมวลชนต่อบทบาทและบุคลิกภาพของ พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์ ได้รับการสะท้อนออกมาอย่างเป็นรูปธรรม ด้วยการนำเสนอด้วยคำฉายาหรือสรรพนาม ซึ่งพบว่ามีการใช้คำฉายาหรือสรรพนามนี้อย่างกว้างขวางในหน้าหนังสือพิมพ์ และคำฉายาหรือสรรพนามนี้สามารถทำให้เรามีภาพพจน์ของบุคคลที่สื่อมวลชนต้องการจะสื่อได้อย่างชัดเจนอีกด้วย โดยพบว่ามี การใช้คำฉายาหรือสรรพนามนี้อย่างมากในบริบทของการวิพากษ์วิจารณ์ในข้อสันนิษฐานเห็นต่าง ๆ และมีการนำเสนอไว้ในเนื้อหาข่าวซึ่งปกติจะเป็นรูปแบบที่ใช้ในการรายงานข้อเท็จจริงอีกด้วย

ลักษณะภาพพจน์และการนำเสนอของหนังสือพิมพ์สองแบบ คือ แบบคุณภาพกับแบบประชานิยม พบว่า มีการนำเสนอเนื้อหาที่แสดงถึงภาพบทบาทของ พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์ ในด้านต่าง ๆ ด้วยภาพที่เหมือนกันหรือใกล้เคียงกันมาก ซึ่งรวมทั้งมีการใช้คำหรือข้อความที่แสดงถึงบุคลิกภาพของ พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์ และคำฉายาหรือสรรพนามที่ใช้เรียกแทนชื่อด้วยคำหรือข้อความเดียวกันหรือมีความหมายเดียวกันและด้วยจำนวนคำที่ใกล้เคียงกันจะต่างกันอย่างไรเห็นได้ชัดที่ความบ่อยครั้งของการนำเสนอข่าวสารที่เกี่ยวกับบทบาท คำหรือข้อความต่าง ๆ ในสัดส่วนที่แตกต่างกันไม่มากนัก

อภิปรายผล

การอภิปรายผลการศึกษา เรื่องการนำเสนอภาพของ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรี ในหน้าหนังสือพิมพ์ ซึ่งเป็นกรณีศึกษาที่จะทำความเข้าใจถึงการสื่อสารภาพพจน์ทางการเมืองนี้ จะได้อภิปรายในประเด็นที่เป็นข้อสังเกตที่พบในการศึกษาและอธิบายปรากฏการณ์ที่เป็นข้อสังเกตนี้ด้วยแนวคิดและทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

1. จากผลการศึกษาที่ชี้ประเด็นว่า ภาพพจน์ของ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ มีลักษณะแตกต่างไปตามข่าวสารที่นำเสนอบทบาทที่สำคัญของนายกรัฐมนตรีห้าด้านนั้น การนำเสนอภาพบทบาทแต่ละด้านมีสัดส่วนต่างกัน โดยข่าวสารที่นำเสนอบทบาทในด้านการเมืองและการปกครองได้รับการนำเสนอไว้ในเปอร์เซ็นต์ที่สูงที่สุด (41.9%) รองลงไปเป็นข่าวสารเกี่ยวกับบทบาทในด้านการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลกับประชาชน (25.32%) ข่าวสารเกี่ยวกับบทบาทในด้านการทหาร (12.08%) ด้านเศรษฐกิจ (7.38%) และข่าวสารเกี่ยวกับบทบาทในการดำรงไว้ซึ่งสถาบันพระมหากษัตริย์ (3.43%) ในเปอร์เซ็นต์ที่น้อยที่สุดนั้น อาจอธิบายได้ว่าประชาชนที่เปิดรับข่าวสารจากหนังสือพิมพ์ทั้งสองประเภท มีโอกาสที่จะรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับบทบาทในด้านการเมืองและการปกครองของ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ ได้มากที่สุดและข่าวสารเกี่ยวกับบทบาทในด้านอื่น ๆ รองลงไป แต่พฤติกรรมการรับข่าวสารการเมืองของคนไทยนั้นให้ความสนใจกับการรับรู้ข่าวสารการเมืองในเปอร์เซ็นต์ที่ต่ำ (พรงค์ดี ผ่องแผ้ว, 2523 : 129) ขณะที่ข่าวสารเกี่ยวกับบทบาทในด้านการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลกับประชาชน ซึ่งได้รับการนำเสนอในเปอร์เซ็นต์ที่รองลงมาเกือบครึ่งนี้ มีลักษณะเนื้อหาที่สอดคล้องกับความคาดหวังของประชาชนที่มีระดับความรู้ความเข้าใจทางการเมืองต่ำที่จะมีความคาดหวังต่อผู้บริหารประเทศในเรื่องของการได้รับการดูแลเอาใจใส่ทุกขุสุข การทำมาหากิน และการพัฒนาท้องถิ่นของตนมากกว่าที่จะคาดหวังให้มีบทบาทในการแก้ปัญหาข้อขัดแย้งทางการเมืองหรือในเรื่องของบทบัญญัติทางกฎหมายต่าง ๆ ซึ่งถือว่าเป็นเรื่องที่ไกลตัว (สุนันท์ อังเกิดโชค, 2530 : 191) และเมื่อเทียบลักษณะการนำเสนอของการนำเสนอข่าวสารที่เกี่ยวกับบทบาทในด้านการเมืองและการปกครองกับการนำเสนอข่าวสารเกี่ยวกับบทบาทในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลกับประชาชนด้วยแล้ว จะเห็นได้ว่า ข่าวสารเกี่ยวกับบทบาทในด้านการเมืองและการปกครอง แม้จะได้รับการนำเสนอไว้ในรูปของการรายงานข่าว

(17.05%) อยู่ด้วย แต่ข้อสรุปถึงบทบาททางการเมืองและการปกครองของ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ กลับ เป็นสิ่งที่ เราได้รับรู้อย่างมากจากการแสดงทัศนะของสื่อมวลชนในคอลัมน์ความเห็นต่าง ๆ (24.93%) กล่าวคือ สื่อมวลชนได้นำเสนอข้อสรุปบทบาททางการเมืองและการปกครองของ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ ตามทัศนะของสื่อมวลชนให้เราได้รับรู้ในรูปของข้อสรุปอยู่เสมอ ข้อสรุปของเราที่จะมีต่อบทบาททางการเมืองและการปกครองของ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ อาจจะไม่ได้เกิดจากการพิจารณาข้อมูลเพื่อการตัดสินใจ เพราะสื่อมวลชนเองได้นำเสนอข่าวสารเกี่ยวกับบทบาททางการเมืองที่ให้รายละเอียด เป็นข้อมูลเพื่อการตัดสินใจน้อยกว่ามาก ขณะที่ลักษณะการนำเสนอข่าวสารเกี่ยวกับบทบาทในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลกับประชาชนที่แม้จะมีเปอร์เซ็นต์ของการนำเสนอที่ต่ำกว่าเกือบครึ่ง แต่เป็นการนำเสนอในลักษณะของการใช้ภาพข่าว (10.18%) ในเปอร์เซ็นต์ที่สูงมาก ต่างจากรูปแบบการนำเสนอข่าวสารเกี่ยวกับบทบาททางการเมืองอย่างเด่นชัด และยังเป็น การนำเสนอในรูปของการรายงานข่าว (9.54%) ในเปอร์เซ็นต์ที่พอ ๆ กับภาพข่าว และมีการนำเสนอในส่วนของคอลัมน์ความเห็น (5.6%) ในเปอร์เซ็นต์ที่กว่าส่วนที่เป็นข่าว (19.72%) อย่างมาก ลักษณะการนำเสนอด้วยภาพถ่ายที่เป็นข่าวนี้มีเนื้อหาที่แสดงถึงบทบาทของ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ ให้ปรากฏอย่างเป็นรูปธรรม เป็นการถ่ายทอดปรากฏการณ์ที่ต่างจากการให้ข้อสรุปที่เป็นนามธรรม อาจกล่าวได้ว่า เรามีภาพพจน์ของ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ นอกจากการรับรู้ข้อสรุปแล้ว เรายังมีภาพพจน์ของ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ จากการรับรู้ปรากฏการณ์ที่เป็นรูปธรรมที่เราสามารถจะมีประสบการณ์ร่วมได้ เป็นการสรุปบทบาทของ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ ได้จากภาพที่ปรากฏเสมือนได้เห็นด้วยตาตนเอง การรับรู้ข่าวสารด้วยภาพข่าวที่มีเนื้อหาไปในทางเดียวกันบ่อย ๆ จึงอาจทำให้เรามีข้อสรุปเกี่ยวกับบทบาทของ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ ไปตามเนื้อหานั้นได้

เพราะฉะนั้น จากลักษณะเฉพาะของเนื้อหาและวิธีการนำเสนอของข่าวสารเกี่ยวกับบทบาทในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลกับประชาชนที่มีเนื้อหาที่สอดคล้องกับความคาดหวังของประชาชนส่วนใหญ่ และนำเสนอด้วยภาพข่าวที่เป็นการให้ปรากฏการณ์ที่มีประสบการณ์ร่วมได้ แต่ไม่มีรายละเอียดเพียงพอว่าได้ไปกระทำสิ่งนั้น ๆ อยู่บ่อย ๆ เท่านั้นนี้ แม้จะได้รับการนำเสนอไว้ในเปอร์เซ็นต์ที่ต่ำกว่า ข่าวสารเกี่ยวกับบทบาทในการเมืองอยู่มาก แต่นักข่าวของภาพพจน์ที่เกิดขึ้นในใจของประชาชนที่ เปิดรับสื่อหนังสือพิมพ์

ทั้งสองประเภทนี้ ก็มีแนวโน้มที่จะให้น้ำหนักแก่ภาพพจน์ของ พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์ ในบทบาททั้งสองแตกต่างกันได้ กล่าวคือ เราอาจจะมีภาพพจน์ของ พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์ ที่ชัดเจนในบทบาทด้านหนึ่งมากกว่าบทบาทอีกด้านหนึ่งไม่เท่ากันได้ และ เมื่อพิจารณาถึงพื้นฐานของผู้รับสารที่แตกต่างกันไปได้ด้วยแล้ว การจะสรุปว่าภาพพจน์ของ พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์ ในบทบาทด้านใดให้น้ำหนักแก่ภาพพจน์ที่ประชาชนจะมีอยู่ในใจมากกว่านั้น จึงอาจไม่สามารถพิจารณาเพียงสัดส่วนของการนำเสนอว่าบทบาทใดได้รับการนำเสนอไว้มากกว่าเท่านั้น แต่ยังคงจะต้องพิจารณาถึง เนื้อหาที่นำเสนอและรูปแบบวิธีการนำเสนออีกด้วย

2. การนำเสนอของสื่อมวลชนซึ่งมีลักษณะชี้แนะด้วยข้อสรุปนี้ ได้ปรากฏในรูปแบบของคำฉายาหรือสรพนามอย่างชัดเจน และ เป็นที่สังเกตได้ว่า คำฉายาหรือสรพนามที่เป็นข้อสรุป เหล่านี้มักจะปรากฏเป็นข้อสรุปแสดงทัศนคติของสื่อมวลชนในความหมายที่เป็นการเสียสละเห็นแก่ส่วนมากกว่าจะเป็นคำที่มีความหมายในทางชื่นชม กล่าวคือ เมื่อจะนึกถึงคำฉายาหรือสรพนามสิ่งที่จะนึกได้ด้วยก็คือ ต้อง เป็น เรื่องของความไม่ดีหรือลักษณะด้อยของบุคคลมากกว่าจะเป็นในทางดีหรือลักษณะเด่นต่าง ๆ ขณะที่คำฉายาหรือสรพนามเหล่านี้สามารถจะสะท้อนข้อสรุปตามทัศนคติของสื่อมวลชนที่มีต่อบุคคลนั้น ๆ ที่สื่อมวลชนต้องการจะสื่อได้อย่างชัดเจน และพบว่ามีการนำเสนออย่างกว้างขวางแม้แต่ในรายงานข่าว อาจกล่าวได้ว่า ลักษณะการนำเสนอทัศนคติที่เป็นข้อสรุปของสื่อมวลชนมาในรูปแบบของคำฉายาหรือสรพนามนี้สามารถจะเป็นลักษณะการนำเสนอที่มีบทบาทอย่างมากต่อการรับรู้ภาพพจน์ของบุคคลที่สื่อมวลชนต้องการจะสื่อทั้งด้วยลักษณะของคำที่มีความสั้นกระชับได้ใจความ และใช้ในการนำเสนอที่มีลักษณะชวนชมนินทาด้วยแล้ว จึงสามารถที่จะแพร่กระจายไปได้อย่างรวดเร็ว ดังนั้น ลักษณะการนำเสนอด้วยคำฉายาหรือสรพนามนี้จึงชี้ชัดถึงบทบาทของสื่อมวลชนต่อการนำเสนอภาพพจน์ทางการเมืองของบุคคลในบทบาทของการ เป็นผู้ชี้แนะด้วยการนำเสนอสิ่งที่เป็นข้อสรุป เกี่ยวกับบทบาทและบุคลิกภาพของบุคคลทางการเมืองไว้ เป็นรูปธรรมหนึ่งของบทบาทของสื่อมวลชนดังกล่าวอย่างชัดเจน เป็นที่สังเกตได้ว่ามีการใช้คำฉายาหรือสรพนามนี้กับนายกรัฐมนตรีคนใหม่ พล.ต.ชาติชาย ชุณหะวัณ ในหน้าหนังสือพิมพ์ทันทีเมื่อเริ่มเข้ารับตำแหน่ง โดยปรากฏในพาดหัวข่าวและหัวข่าวรองต่าง ๆ ในหน้า 1 ด้วยคำ "น้ำชาติ" และตามด้วยการวิพากษ์วิจารณ์ในคอลัมน์ความเห็นต่าง ๆ ด้วยคำ "นายฯ เพลี้ยบอย" ขณะที่คำที่ใช้กับ พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์ ซึ่งมีอายุมากกว่าเพียงหนึ่งปีด้วยคำ "ป้าเปรม" และบุคลิกภาพที่โดดเด่นด้วยคำ

“นายกฯ คนชื้อ” นี้ จึงอาจจะอธิบายปรากฏการณ์นี้ได้ว่า เป็นภาพสะท้อนทัศนะที่เป็นข้อสรุปของสื่อมวลชนต่อบทบาทและบุคลิกภาพของนายกรัฐมนตรีทั้งสองด้วยทัศนะที่แตกต่างกันนั่นเอง

3. เมื่อพิจารณาภาพพจน์ของ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ ในภาพรวมที่เนื้อหาที่เป็นสาระสำคัญได้ให้ภาพของบทบาทของ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์แตกต่างกันไปแต่ละด้านไว้อย่างชัดเจน โดยจะสังเกตเห็นได้ว่าภาพพจน์ของ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ในด้านการเมืองจะเป็นด้านที่ได้รับการโอบอ้อมมากที่สุด ในด้านการทหารก็ถูกมองว่ามีความสัมพันธ์กับทหารในภาพของนายกรัฐมนตรีที่อยู่ได้ด้วยฐานของกองทัพในด้าน เศรษฐกิจก็อยู่ในภาพของนายกรัฐมนตรีผู้ไม่มีบทบาทในการแก้ปัญหาทาง เศรษฐกิจโดยตรงที่เด่นชัด แต่ภาพในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลกับประชาชนได้ เป็นภาพการปรากฏตัวของนายกรัฐมนตรีในกิจกรรมต่าง ๆ ที่สะท้อนภาพของการเอาใจใส่ดูแลทุกข์สุขของประชาชนอย่างกว้างขวาง ขณะที่ภาพพจน์ในด้านที่เกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์ได้ เป็นภาพของผู้ที่มีความจงรักภักดีอย่างสูงแล้วนี้ หากจะพิจารณาลึกลงถึงความสัมพันธ์ของภาพที่ปรากฏเป็นบทบาทในด้านต่าง ๆ นี้แล้วอธิบายด้วยแนวคิดในเรื่องของความชอบธรรมในการปกครองที่เป็นเรื่องของการขึ้นสู่อำนาจ อยู่ในอำนาจและใช้อำนาจเป็นไปด้วยความชอบธรรม กล่าวคือ เป็นที่ยอมรับได้ของผู้ได้ปกครองโดยอาศัยหลักแห่งความชอบธรรมของสังคมนั้น เป็นเหตุผลที่ทำให้เกิดการยอมรับแล้ว ภาพพจน์ของ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ เมื่อพิจารณาจากความสัมพันธ์ของบทบาทที่ปรากฏในหน้าหนังสือพิมพ์ทั้งห้าด้านได้ เป็นภาพที่สะท้อนให้เห็นถึงว่าได้มีการอิงบทบาททางการเมืองของคน เข้ากับหลักแห่งความชอบธรรมที่สังคมไทยจะยอมรับได้ นั่นคือ การอิงเข้ากับความเชื่อในเรื่องของพระมหากษัตริย์ที่เป็นสิ่งที่สังคมไทย เทอดทูนไว้เป็นของสูงและความ เชื่อที่มีต่อฐานะของผู้ปกครองในสังคมไทยที่ผู้ปกครองจะอยู่ในฐานะของพ่อปกครองลูก (ทักษ์ เฉลิมเตียรณ, 2526 :) ซึ่งอาจจะแสดงออกด้วยการเอาใจใส่ ดูแลทุกข์สุขของราษฎรอย่างใกล้ชิด และเมื่อพิจารณาถึงลักษณะการนำเสนอบุคลิกภาพที่โดดเด่นบางประการของ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ ที่ได้รับการนำเสนอไว้บ่อยที่สุดในเรื่องของ “ความซื่อสัตย์สุจริต” แล้วอาจพิจารณาได้ว่า บทบาททางการเมืองของ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ยังได้รับการอิงไว้กับหลักแห่งความชอบในเรื่องของความ เชื่อในคุณสมบัติส่วนตัวของผู้ปกครองที่จะต้องประกอบไปด้วยการเป็นผู้มีศีลธรรมจรรยาที่ดี เป็นที่ตั้งอีกด้วย เพราะฉะนั้นอาจ เป็นข้อสังเกตได้ว่าใน

ปรากฏการณ์ในปัญหาทางการเมืองไทย โดยเฉพาะเมื่อพิจารณาในแง่ของการสื่อสารแล้ว เราอาจพบรูปธรรมที่แสดงถึงประเด็นปัญหาในเรื่องของความชอบธรรมในการปกครองดำรงอยู่ได้ และแนวโน้มที่สื่อมวลชนจะเข้าไปมีบทบาทต่อการเสริมสร้างภาพแห่งความชอบธรรมของบุคคลทางการเมือง เป็นสิ่งที่มีความเป็นไปได้ด้วยลักษณะการนำเสนอภาพของบทบาท และการนำเสนอบุคลิกภาพที่เสริมบทบาทสร้างเป็นภาพของผู้นำที่พึงประสงค์ที่ประกอบด้วยคุณสมบัติต่าง ๆ โดยนำเสนอสู่ประชาชนอย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่องเหมือนครั้งหนึ่งเรามีภาพพจน์ในตัวผู้นำในภาพของผู้มีอำนาจและทุจริตโกงเงิน แต่ปรากฏการณ์ใหม่ที่กำลังเกิดขึ้นในสังคมไทย คือ การมีภาพพจน์ของผู้นำในภาพของผู้ที่จะต้องประกอบไปด้วยความมีคุณธรรม ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนี้ แม้จะไม่สามารถชี้ชัดลงไปได้ว่าสื่อมวลชนมีบทบาทต่อการเปลี่ยนแปลงนี้เพียงไร แต่จากรูปธรรมของการศึกษาในครั้งนี้ได้ทำให้มองเห็นแนวโน้มที่สื่อมวลชนอาจจะเข้าไปมีบทบาทต่อการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้ในส่วนหนึ่งส่วนใดได้ ซึ่งเป็นประเด็นที่จะต้องศึกษาในรายละเอียดควบคู่กับตัวแปรอื่น ๆ ต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. การศึกษาถึงการสื่อสารทางการเมืองในประเด็นที่มุ่งภาพพจน์ทางการเมืองนี้ ยังเป็นเรื่องที่มีผู้ให้ความสนใจศึกษาอย่างเป็นระบบน้อยมาก และเท่าที่มีการศึกษาไว้ส่วนมากจะเป็นการศึกษาที่เน้นผลของการสื่อสารที่เกิดขึ้นแล้วในเชิงของการสำรวจประชามติ ไม่พบว่ามีการศึกษาถึงธรรมชาติของภาพพจน์ บทบาทของภาพพจน์ และการสื่อสารภาพพจน์ ในบริบททางการเมืองของไทยที่เป็นงานวิจัยโดยตรง กล่าวได้ว่า ความสนใจที่จะศึกษาในเรื่องภาพพจน์ในกระบวนการทางการเมืองในเชิงของการสื่อสารนี้ ยังเป็นเรื่องที่มีประเด็นที่จะค้นคว้าต่อไปได้อย่างกว้างขวาง

2. การออกแบบของการวิจัยของการศึกษานี้ เนื่องจากใช้สื่อมวลชนประเภทหนังสือพิมพ์เป็นแหล่งข้อมูลสำคัญของการศึกษา เป็นการศึกษาเอกสารที่ใช้การวิเคราะห์เชิงบรรยายที่มีการอ้างค่าสถิติด้วย ผู้วิจัยพบว่า ผลของการวิจัยได้สะท้อนให้เห็นถึงความเหมาะสมของแบบของการวิจัยในครั้งนี้ทั้งข้อเด่นและข้อด้อย กล่าวคือ ผลของการศึกษา แม้จะไม่สามารถแสดงให้เห็นชัดในเชิงสถิติ หรือการอ้างอิงหลักการหรือทฤษฎีต่าง ๆ ได้

มากนัก แต่การศึกษาครั้งนี้ได้ทำให้พบตัวแปรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องการสื่อสารภาพพจน์ทางการเมือง โดยเฉพาะภาพพจน์ของบุคคลทางการเมืองชัดเจนมากขึ้น อาจกล่าวได้ว่า การศึกษาในครั้งนี้ด้วยวิธีการดังกล่าวน่าจะจัดให้เป็นเพียงการศึกษานำร่อง (pilot project) เพื่อที่จะใช้ในการกำหนดตัวแปรต่าง ๆ ได้อย่างกว้างขวางขึ้น ซึ่งน่าจะเหมาะสมกับการศึกษาในเรื่องที่มีผู้ศึกษาอย่างเป็นระบบไว้น้อย และจะไม่ถูกจำกัดด้วยหลักทฤษฎีซึ่งมีอยู่อย่างจำกัดนั้นจนเกินไปด้วย

3. ในการศึกษาครั้งนี้ นอกจากผู้วิจัยจะประสบปัญหาอย่างมากในเรื่องแบบของการวิจัยแล้ว การเลือกศึกษาภาพพจน์ของบุคคลสำคัญทางการเมืองที่กำลังมีบทบาทอย่างสูงอยู่ เป็นกรณีศึกษา ได้ทำให้ผู้วิจัยประสบปัญหาในเรื่องของแหล่งข้อมูลในการค้นคว้า ได้ถูกจำกัดลงอย่างมาก การออกแบบการวิจัยให้มีการสัมภาษณ์บุคคลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเป็นไปด้วยความลำบากและมีความโน้มเอียงไปในทางอคติได้อย่างมาก การวิเคราะห์ข้อมูลอย่างรอบด้าน เป็นสิ่งที่เป็นไปได้ยาก แต่ข้อเด่นที่พบคือ ได้ให้ปรากฏการณ์ที่ใช้เป็นรูปธรรมของการศึกษาอย่างกว้างขวางซึ่งเป็นปรากฏการณ์ที่ดำรงอยู่ในขณะนั้นจริง ๆ